

Dr J. Kovačević

Institut za istraživanje tla
Zagreb, Kačićeva, 9.

VIDEK, V.: Ljekovito bilje. P. N. Z. Str. 250, Tab. 133.
Zagreb, 1960.

Kod nas je izdano dosta većih i manjih knjiga o ljekovitom bilju. Među izdanim knjigama o ljekovitom bilju ima standardnih naučnih priručnika, odnosno stručnih, te praktičnih i popularnih publikacija. Do danas nije izdana ni jedna značajnija publikacija, koja bi bila propagandnog karaktera ali na stručnoj visini. Istina, kod nas se rado prihvaćaju sugestije da od ljekovitog bilja treba što više izvući koristi, naročito deviza, a pri tome se malo vodi računa kako se u »Predgovoru« ističe »o najzapuštenijoj poljoprivredno-farmaceutskoj grani«.

Publikacija »Ljekovito bilje« je napisana od terenskog praktičara, a namijenjena je poznavanju i sakupljanju ljekovitog bilja. Ukratko rečeno, ona je namijenjena sakupljačima ljekovitog bilja i ljubiteljima prirode.

Materija je vrlo sažeto i pregledno iznesena. Publikacija se sastoji uz obavezni »Predgovor« od dva dijela: »Opći dio« i »Posebni dio«. U općem dijelu je iznesena ekonomska važnost ljekovitog bilja, glavne sastojine ljekovitog bilja, koji se biljni dijelovi koriste, te općenito o uzgoju i sušenju ljekovitog bilja i o čuvanju droga.

U »Posebnom dijelu« iznesen je opis 133 najvažnije i najraširenije naše ljekovite biljke. Kod opisa svake ljekovite biljke nalazi se slika u bojama. Slike su rađene prema originalnim primjercima, što vanredno olakšava upoznavanje ljekovitog bilja.

Sam opis pojedinih biljaka više manje je za sve standardan, te se sastoji iz slijedećeg:

1. Botanički opis svih biljnih organa (stabljika, list, cvijet, korijen, plod, sjeme itd.), 2. Podaci o ljekovitom dijelovima — list, korijen, cvijet; 3. Uputstvo za sabiranje, sušenje i spremanje i 4. Podaci o upotrebi. Za svaku vrstu ljekovitog bilja naveden je latinski naziv i najrašireniji narodni.

Na kraju knjige nalazi se popis upotrebljene literature, kazalo latinskih i narodnih naziva ljekovitog bilja, naziva droga i eteričnog ulja.

Dr J. Kovačević

Institut za istraživanje tla
Zagreb, Kačićeva, 9

MINEV, K.: Prilog poznavanju biologije i suzbijanje duhanske pepelnice — Erysiphe cichoracearum. Disertacija (rukopis). str. 87, fig. 10, sl. 8, tab. 32. pod cit. 73. Skoplje, 1956.

Najjači producenti duhana u Evropi su balkanske zemlje: Jugoslavija, Bugarska, Grčka i Turska. Jugoslavija participira sa 40% sveukupne evropske proizvodnje duhana. Od područja u FNRJ je najjači producent NR Makedonija (8 kg po stanovniku). Glavni proizvodni centri duhana u NR Makedoniji su: Prilep, Bitola, Skopje, Strumica i Kumanovo (71% sveukupne makedonske proizvodnje). U NR Makedoniji duhan zaprema 33% od polj. površina pod industrijskim biljem, odnosno 2% od sveukupnih obradivih oraničnih površina.

Autor je u radu obradio rasprostranjenje i značajne pepelnice, životni ciklus, morfološke odlike organa gljive, patogenitet (u vezi temperature, vlage, svjetlosti i inkubacioni period), epidemiološke karakteristike pepelnice duhana (utjecaj zalamanja i zalijevanja, utjecaj mineralne ishrane, specijalizacija duhanske pe-

pelnice, odnosno pepelnice i viroze i kvalitet i kvantitet oboljelog lišća) i pitanja suzbijanja pepelnice.

Štete od pepelnice mogu biti do 50–60%, pa i 100%. Životni ciklus pepelnice se karakterizira konidijskim i peritecijskim stadijem. Patogenitet je naročito uslovljen ekološkim uslovima, kao na pr. temperatura: minimum 7°C, optimum 23°C i maksimum 32°C. Konidije najbolje kličaju u difuznoj svjetlosti. Direktna sunčeva svjetlost nepovoljno djeluje. Inkubacioni period s konidijama traje 3–4 dana, a sa askosporama 4–5 dana.

Zalijevanje i zalamanje pogoduje zarazi, kao i ishrana s dušikom. Pepelnica djeluje inhibitorno na virozu duhana (mozaik).

U borbi protiv pepelnice je najefikasniji dispergirani sumpor. Pepelnica duhana je stenozični parazit, ali može da živi u širokim prirodnim uslovima i izdržljiva i uvijek spremna da izazove agresivnu epidemiju.

Dr J. Kovačević

Institut za istraživanje tla
Zagreb, Kačićeva, 9

POTOČANAC J.: Naši domaći lanovi — Prilog poznavanju gospodarskih svojstava. Disertacija (rukopis). str. 223, tab. 83, graf 14., sl. 8. geograf. kart. 1, pod. cit. lit. 77. Zagreb, 1953.

U radu se iznose gospodarska svojstva domaćih lanova s područja Hrvatske i Bosne. Istraženi su slijedeći varijeteti odnosno ekotipovi varijeteta: 1. Ozimi mlatić (Linum usitatissimum var. lienne Mill.), 2. Jari mlatić, (L. usit. var. vulgare Boennigh) i 3. Jari pucavac (L. usit. v. crepitans Boennigh).

Gospodarska i tehnička svojstva ekotipova navedenih varijeteta lana su slijedeća: 1. sorte ozimog mlatića imaju višu biljku i dužu stabljiku od sorata jarog mlatića i pucavca; 2. ozimi mlatić daje veće prirode sjemena nego jari mlatić i pucavac; 3. Relativni sadržaj vlakana u stabljici je kod sorata ozimog mlatića prosječno niži, nego kod sorata jarog mlatića i pucavca. No ozimi ima dužu stabljiku nego jari, te i veći prinos vlakna po stabljici; 4. Sadržaj ulja u sjemenu je kod ozimog mlatića 39,0–42,6%. Kod jarog pucavca je niži za 1,0–1,5%, a kod jarog mlatića najniži; 5. ozimi mlatić ima krupnije, kompaktnije i pravilnije snopove od jarog mlatića i pucavca, ali i grublje vlakno.

Ekotipovi istraživanih varijeteta su jako varijabilni, što uvjetuju vanjski faktori i kompleks agromjera.

Uzevši u obzir iznesena gospodarsko-tehnološka svojstva jarog mlatića i pucavca isti ne odgovaraju ni u poljoprivrednom, ni u tehnološkom pogledu. Ozimi lan daje veće prinose nego jari, ali mu je vlakno slabije kvalitete. Ozimi lan daje i visoke prinose sjemena. Ozimi mlatac daje i sigurnije prirode.

Autor na kraju rada iznosi razlike ispitivanih varijeteta još u kotiledonskom stanju.

Dr J. Kovačević

Institut za istraživanje tla
Zagreb, Kačićeva 9

JAMŠEK—KORIĆ, S.: O supernumeranim klasićima kod pšenice Triticum vulgare. Disertacija, str. 147, bibl., 43., sl. 22, tab 23. Zagreb, 1959.

Pšenica (Triticum_m vulgare) ima genetsko svojstvo, da na svakom koljencu stoji po jedan višecvjetni kla-

sić. Uz ovaj normalni klasić, dolaze katkada, pa i često t. zv. supernumerarni klasić, koji su locirani bočno uz normalni ili ispod njega. Supernumerarni klasići su u pravilu (većinom) sterilni, a izuzetno fertilni tj. sa po kojim slabo razvijenim zrnom.

Autorica je fenomen supernumerarnih klasića obradila na temelju desetgodišnjih pokusa i zapažanja. 1941. god. je izvela jedno križanje dvaju normalnih linija pšenice a kasnije je 1943, te 1946 god. pojavile su se teratološke pojave u potomstvu navedenih križanaca. Potomci su imali deformirani klas s nepravilno poradanim supernumerarnim klasićima.

Prve izolirane teratološke biljke su bile slabo vitalne, semiletalne, pa i letalne. Bile su slabo otporne na bolesti. Zrno im je bilo smežurano. Sistematskom selekcijom stvoreni su vitalniji tipovi supernumerarnih klasića.

Izolirane su slijedeće forme teratoloških pšenica: *Triticum vulgare tetrastrichon* (četveroreda pšenica), *Tr. vulgare ramifera* (granata pšenica) i *Tr. vulgare floribunda* (obilno cvjetna).

Genetskom analizom su ustanovljeni slijedeći genetski faktori: »N« — normalizator, »č« — faktor za četverorednost, »gr« — faktor za granatost, te faktori vitaliteta »A₁« i »A₂«. Faktor »N« prekriva sve navedene, te uz njegovo prisustvo sve su forme normalne.

Faktor »č« i »gr« djeluju komplementarno stvarajući granatnu formu pšenica.

Naprijed navedene forme pšenica (četveroreda i granate) bile su dalje križane s raznim varijetetima, *Tr. vulgare* s ciljem da se dobiju rodnije sorte.

Novoprodukcione pšenice su vrlo interesantne za poljoprivredu, te nauku o taksonomiji pšenice. One su gotovo subspecijesi naprama normalnih pšenica.

Autorica je istražila četverorede i granate pšenice ne samo s genetskog gledišta, nego i s praktičkog (ekonomskog tj. poljoprivrednog). Tako na pr. *Triticum vulgare tetrastrichon* uz normalni broj klasića ima još sa strane do 18 prekobrojnih, te često po jedan dodatni klas. *T. vulgare tetrastrichon* imaju cca 130 zrna u klasu, a granate i preko 150 zrna. Kod normalnih pšenica rijetko je broj zrna preko 100 u jednom klasu. U ovome je ekonomska važnost ispitivanih teratoloških pšenica. Autorica najavljuje dalja detaljnija istraživanja.

Dr. Paula Pavlek
Poljoprivredni fakultet — Zagreb
Agricultural Experiment Station University of Arizona
Tucson 1957

Prikaz: W. D. Pew, R. B. Marlatt, and L. Hopkins

UZGOJ SALATE GLAVATICE U ARIZONI (Grooming head lettuce in Arizona)

Površine pod salatom glavaticom, *Lactuca sativa* var. capitata, u Arizoni nadmašuje sve ostale površine pod povrćem. Komercijalni uzgoj salate glavatice počeo je da se širi u Arizoni od 1910. g. ali se od tada uzgoj u mnogome promijenio i u tehničkom pogledu, izboru sorata, načinu sjetve, trgovanju i sl.

Prirodj salate glavatice bili su 1944.—1945. g. prosječno oko 150 mtc/ha, a u 1954./55. g. povećao se prosječni prirod na oko 164 mtc/ha. To povećanje postignuto je zahvaljujući povećanju gnojidbe, natapanju, te pažljivijem izboru tla za uzgoj salate, kao i većoj zaštiti protiv bolesti i štetnika.

Najraširenije su varijacije Great Lakes tipa, koje su otporne prema prijevremenoj fruktifikaciji, te varijacije imperial tipa.

Visoka kvaliteta salate može se postići samo pod uslovima kada je temperatura zraka i tla umjerena i jednakomjerna tokom dozrijevanja usjeva (tehnoške zriobe glava). Fluktuacije temperatura nisu prikladne za uzgoj salate. Visoke temperature uzrokuju razvoj

cvjetne stapke. U početku razvoja salata podnosi umjereni mraz, ali u vrijeme dozrijevanja, ili neposredno prije njega, mraz šteti usjevu.

Za rani jesenski uzgoj, kada su još relativno visoke temperature povoljniji je teži tip tla, koji ima veći kapacitet za vodu. Za ranu proljetnu proizvodnju povoljnija su svijetla pjeskovita ilovasta tla.

Tlo se preore na dubinu od 25—33 cm. Oranje ima zadaću: 1. da omogući bolji sadržaj vlage i zraka u tlu i 2. da osigura ravnu (isplaniranu) površinu.

Nakon toga se zalije, time se pospješuje nicanje korova, koji se potom uništi. Kada je tlo dovoljno posušeno za rad, prorahlj se na 15—20 cm dubine. Prije sjetve prave se gredice u udaljenosti od 100—105 cm.

Sije se mašinom, tako da se istovremeno siju 3 gredice (6 redova) (slika 4 str. 5).

Visina gredice ovisi o temperaturi tla, a iznosi prosječno 15—20 cm. Više gredice su toplije, ali sadrže manje vlage. Gredice se prave u pravcu sjever — jug.

Najpovoljnija dubina sjetve je između 0,3 do 0,9 cm. Nakon što salata razvije prvi pravi list, biljka se prorjeđuje na razmake od 30—40 cm. Prije prorjeđivanja mora se usjev okopati da bi se uništio korovi.

Predsjetveno zalijevanje više se upotrebljava za jesenske nego li za proljetne usjeve. Najprikladnije je natapanje u brazde.

Tokom vegetacije salate treba:

1. uništavati korov; 2. nakon prorjeđivanja ogrnuti biljke zemljom; 3. otvoriti brazde za natapanje; 4. malčovati brazde; 5. prorahljivati površinu gredica da lakše upije vodu i da bude prozračnija.

Uz umjetno gnojenje obavezno treba salatu gnojiti i humusnim gnojivima. Ako nije dostupan stajski gnoj, upotrebljava se zelena gnojidba. Pod zelenu gnojidbu daje se 50—75 kg/ha aktivnog dušika, da bi se pospješio proces rastvaranja zelene mase.

Ekperimenti su pokazali, da salata daje veće i ranije prirode (2—3 tjedno) na tlima, koja su pravilno gnojena. Gnoji se sa 30—60 kg/ha dušika. Ako se gnoji samo s umjetnim gnojivima, onda se dodaje 60—120 kg/ha dušika. To se dodaje nakon proređivanja u vrijeme formiranja glave.

Fosfora se daje oko 45—60 kg/ha i to prije sjetve. Gnojiva, koja se daju prije sjetve, ne stavljaju se dublje od 15—20 cm, a ovršno 3,75—5 cm.

Za tla Arizone kalij za salatu nije potrebno dodavati tlu.

Salata se bere rukama tj. glave se režu specijalnim noževima. Istovremeno se pakira u sanduke u koje dolazi oko 3—4 tuceta glava salate. Sanduci se stavljaju u kamion, koji prolazi poljem. Ako se salata otprema na veće udaljenosti mora se ohladiti na 35°F.

P.

Dr. Paula Pavlek — Poljoprivredni fakultet — Zagreb
Prikaz: R. E. Foster, C. W. Van Horn

PROIZVODNJA SJEMENA SALATE U ARIZONI (SAD)

(Lettuce Seed Production in Arizona)
Published by the Agricultural Experiment Station
University of Arizona, Tucson 1957

Sjemenska salata je važan vrtlarski usjev u Arizoni. Uspoređujući površine, proizvodnja sjemena salate nadmašuje proizvodnju slatkog kukuruza, celera, slatkog krumpira i cvjetače te se može usporediti sa proizvodnjom kupusa, zimske mrkve i luka.

Uzgoj sjemena salate je vrlo prikladan u uslovima Arizone. Industrijska proizvodnja sjemena salate u Arizoni je u stalnom porastu. Prirodna plodnost i struktura tla vrlo su važni uslovi za uzgoj sjemena salate.

Za proizvodnju svake sorte je važno, da se sije samo najbolje sjeme, koje garantira povećanje proizvodnje. Program proizvodnje sjemena salate Udruže-

nja za selekciju bilja Arizone radi na proizvodnji najkvalitetnijih biljaka sjemenjačica.

Kod proizvodnje salate najvažnije je da biljke, prije nego li počnu fruktificirati, saviju normalne glave. To se postiže stalnim i strogim odstranjivanjem iz usjeva svih nepoželjnih biljaka, prvenstveno onih koje fruktificiraju ranije. Kako se taj posao mora obaviti u vrlo kratkom vremenu, to je potrebno da mnogo radnika radi najedamput, da bi posao bio završen za jedan ili dva dana.

Na svakih 5-6 radnika treba da dolazi osoba, koja daje potrebne upute o samom poslu i savjetuje, koje se biljke trebaju ukloniti. Odstranjivanje nepodesnih biljaka treba da je završeno bar 14 dana prije dozrijevanja sjemena.

Odstranjivati se moraju: 1. biljke zaražene virusnim mozaikom; 2. biljke koje su prezorile; 3. sve one, koje ne odgovaraju dotičnoj sorti.

Drugo odstranjivanje nepoželjnih biljaka, je ujedno i najvažnije, a vrši se 1-2 dana prije berbe glava salate. U to vrijeme sve biljke, koje su ili prezorile ili nedozrele treba odstraniti. Jasno da se odstranjuju i sve biljke, koje počinju »prorašćivati«, tj. razvijati cvjetnu stapku.

Nakon drugog, glavnog odstranjivanja nepodesnih biljaka dolazi do berbe glava. 6-10 dana nakon berbe glava, sve biljke koje nisu pobrane, treba odstraniti. Tom se prilikom odstranjuje i korov.

Četvrto odstranjivanje nepoželjnih biljaka vrši se 6-10 dana prije berbe sjemena.

Salata (glave) ne smije se brati prije glavnog (drugog) odstranjivanja nepodesnih biljaka. Kod berbe (glava) salate treba: 1. brati samo najbolje tipove dotične sorte; 2. sjeći glavu visoko na biljci, ostavljajući jedan ili dva neoštećena lista na stabiljci, tako da se omogućiti razvoj postranih spavajućih pupova; 3. treba paziti da traktor i prikolica na kojoj se slaže ambalažirana salata što manje oštete biljke.

Ako se iz bilo kojeg razloga ne beru glave, potrebno je »otvoriti« glave da bi se razvila normalna cvjetna stapka. Glave se zarezaju unakrst nožem. To se mora učiniti pažljivo da se ne ošteti vegetacioni vrh. Prema rezultatima Univerziteta u Arizoni nema osjetne razlike u prirodima sjemena, ako se kod sjemenskog usjeva glave sijeku ili ne.

Na jednoj biljci salate istovremeno susrećemo dozrelo sjeme, zatim tek zametnuto, kao i tek procvjetao cvijet.

Za vrijeme razvoja sjemena brakteje potpuno obavijaju sjeme. Nakon što sjeme dozori, brakteje se otvaraju, tako da se sjeme može prosipati.

Žeti sjemensku salatu, najbolje je stoga ručno. Žanje se kada je kod većine biljaka sjeme zrelo.

Vršenje sjemena salate je vrlo otežano zbog sadržaja latexa (mliječnog soka) u salati, koji se na zraku ukrući.

Sjeme se čisti pomoću clipper — mlina. Nakon čišćenja sjeme se ambalažira i drži na suhom, hladnom mjestu. Sjeme salate treba da jednu godinu odstoji, da bi bilo prikladno za reprodukciju. Sjeme salate treba da prođe kroz tzv. period »mirovanja« da bi moglo klijati. Svježe sjeme salate sadrži jedno ulje, koje onemogućuje klijanje. Tokom stajanja to ulje ishlapi. Ako iz bilo kojeg razloga treba da upotrebimo svježe sjeme, treba ga prije osušiti i omogućiti da ulje ishlapi. To se može postići za 3-4 dana.

Na 1 ha postiže se u Arizoni 270-360 kg sjemena.

P.

Dr J. Kovačević

Institut za istraživanje tla
Zagreb, Kačićeva 9

MIKOLČEVIĆ V.: Prilog poznavanju gospodarskih važnijih morfoloških i bioloških svojstava domaćih sorata kupusa. Disertacija. Str. 113, lit. 157, tab. 20, Sl. 9, Crt. 16. Zagreb, 1959 (rukopis).

Kod nas se kupusnjače uzgajaju na 29.100 ha s godišnjim prirodnom 266.915 T. Od navedene površine, odnosno prinosa od kupusnjača otpada na sam kupus 80%. U NR Harvatskoj (1947/51) po 1 stanovniku potroši se 70 kg povrća godišnje, od toga na kupus otpada 24,3 kg. Autorica je na predmetnom problemu počela raditi od 1952. god, s ciljem da ispita slijedeće probleme: 1. istražiti biološka svojstva i hranjivost naših lokalnih populacija (sorata) kupusa; 2. da li naši kupusi odgovaraju za svježiju potrošnju i kiseljenje; 3. ispitati prednost naših populacija naprama uvezenim sortama kupusa.

Prema rezultatima istraživanja, koje je provela autorica, dokazano je da su naše populacije kupusa stabilirani ekotipovi, te imaju svoj određeni habitus, dužinu vegetacije, krupnoću glavica, okus, uzdržljivost na transport i magaziriranje, otpornost na bolesti i sušu itd.

Obzirom na boju, populacije se dijele na plave (starije), koje potiskuju bijele (zelene) novije. Prema sveukupnosti prilika staništa, naše populacije kupusa se grupiraju u slijedeće geografske podvrste: 1. Evropske — Ogulinski, Varaždinski Đakovački, Ciglenički kupus; 2. Istočno-evropske: Futoški, Ivankovački, Srpski melez, Alilovački, Satnički, Čepinski, Brodski Bosanski, Sinjski i 3. Mediteranski: Žegarski kupus.

Važnija ekonomsko-biološka svojstva navedenih podvrsta su nasljedna a i među sortama su svojstva velika, pa se one mogu razlikovati.

Naše sorte kupusa su, obzirom na duljinu vegetacije, rane do srednje kasne. Sorte sa ujednačenijim habitusom imaju bolje glavičenje. Istočne sorte imaju veću težinu glavice nego zapadne. Rodnost je u korelaciji s glavičenjem i prosječnom težinom glavice. Ustanovljene su znatne razlike obzirom na kvalitetna svojstva glavica (zbijenost glavica, okus, rendement, % otpadaka). Južni kupusi su hranjiviji (suha tvar, mast, bjelancevine, vitamini) nego ostali. Zapadne sorte su otpornije na bolesti lišća i glavice i dulje izdrže u ostavi (magaziriranju). Istočne populacije su otpornije na sušu nego ostale. Transport podnose dobro sorte s lepezastom i polulepezastom nervaturom i glatkom plojkom lišća.

Izneseni podaci pružaju vrijedan materijal, zapravo osnovu za dalju selekciju i popravljivanje svojstava sorata naših kupusa.

Dr J. Kovačević

Zagreb, Kačićeva 9

MILATOVIĆ I.: Prilog poznavanju biologije sive pljesni graha — *Isariopsis griseola* Sacc. Disertacija (rukopis), str. 129, sl. 26, tab. 21, cit. lit. 56. Zagreb, 1953.

Siva plijesan graha (*Isariopsis griseola* Sacc.) spada u skupinu gljiva Fungi Imperfecti (Deuteromycetes) roda *Hypomycetes*, roda *Isariopsis* Fresen. U prošlom stoljeću u Italiji ju je otkrio Saccardo (1878). Kod nas ju je prvi zapazio prof. Skorić (1923) u okolici Zagreba (Šestinski Dô). Kasnije je zapažena i u ostaloj bližjoj i daljoj okolici Zagreba (Zaprešić), Koprivnici, u Sloveniji i drugdje. Raširena je naročito u Sjevernoj Americi i Australiji, te u nekim sezonama u potpunosti uništi sjemenski grah.

Autorica je monografski istraživala biologiju, te djelomično morfologiju i fiziologiju gljivičnog oboljenja graha tzv. sive pljesni graha. Ova bolest dolazi uglavnom na *Phaseolus vulgaris* L., ali pretežno i na *Ph. multiflorus* Willd, a umjetnim putem i *Vigna capensis* Walp. Infekcija nastupa u proljeće, (konac svibnja — početak lipnja). Napada sve organe graha. Infekcija se prenosi sjemenom. Prezimljuje u obliku stroma. Autorica je detaljno proučila morfologiju korecija i konidija i njihovu fruktifikaciju, ekološke uslove za razvoj konidija (temperatura).

J. Leostik, profesor Univerziteta u Ljubljani:

Ljubo BOŽIĆ: Agrarna politika (sa osnovima zemljoradničkog zadrugarstva), Sarajevo, 1960. g. str. 512.

Djelo obrađuje, kao što sam autor piše u predgovoru, »vanredno široku veoma pokretnu i vanredno kompliciranu materiju« iz ekonomske politike. Sama činjenica da je udžbenik napisan u zemlji, koja nakon uspjele narodno-demokratske revolucije, izgrađuje u svojim specifičnim uslovima novi socijalistički društveno-ekonomski sistem, dovoljno jasno svjedoči, da je autor postavio sebi veoma težak i odgovoran zadatak, pogotovo kad uzmemo u obzir okolnost, da se danas nalazimo usred procesa socijalističke rekonstrukcije, poljoprivrede u našoj zemlji, a u međunarodnim razmjerima usred velike diskusije o osnovnim pitanjima socijalističke izgradnje, među kojima upravo pitanja socijalističke politike u poljoprivredi zauzimaju vidno mjesto. S jedne strane se prebacuje revizionizam, jer smo tobože odustali od uključivanja individualnog seljaka u socijalistički društveno-ekonomski sistem, a s druge strane nam se pokušava dokazivati da treba da odustanemo od socijalističkog razvitka i vratimo se na jačanje i razvijanje individualne proizvodnje na bazi sitnosporedničkih odnosa, što bi dovelo do restauracije kapitalističkih odnosa na selu.

Uzimajući u obzir sve te okolnosti i još dodatnu činjenicu koja se ne smije zanemariti, da je naime riječ o prvom sistematskom i potpunom udžbeniku iz poljoprivredne politike napisanom u novoj Jugoslaviji, onda treba priznati da je autor svoj zadatak obavio veoma uspješno. On je na jednom mjestu, u jednom spisu, prvi poslije rata prikupio savjesno i ozbiljno obradio opsežan agrarnopolitički materijal, svrsishodno ga sistematizirao, te primjenjujući naučne metode, analizirao dosljedno sa stanovišta marksističke ekonomske teorije i objektivno ucijenio brojne, sasvim nove agrarno-političke pojave, probleme i mjere koje su se pojavljivale u procesu našeg razvitka.

Knjiga će studentima mnogo olakšati studij agrarne politike i pružit će im dovoljno znanja, koje im je potrebno za razumjevanje agrarno-političkih pojava u zemlji i u svijetu. Agronomima, kao stručnim i društvenim radnicima, udžbenik će dati ono privredno-političko znanje, koje će im trebati za aktivno učestvovanje u rješavanju mnogobrojnih agrarno-političkih i agrarno-ekonomskih pitanja, koja su u vezi s njihovim radom na modernizaciji i socijalističkoj rekonstrukciji poljoprivrede. Svojim djelom, postavljenim na pravilne ideološke osnove nauke marksizma-lenjinizma, autor daje doprinos formiranju socijalističkog lika onog dijela tehničke inteligencije koja radi u poljoprivredi, a pored toga, sistematski prikupljena i naučno obrađena materija naše agrarne politike sigurno predstavlja — bar dok se ne raspolaže potpunijim studijama — veoma podesean materijal za izučavanje razvitka poljoprivrede u našim specifičnim uslovima, što će biti od velikog interesa za agrarne političare, ekonomiste, sociologe i političare drugih zemalja, kako istočnih, tako i zapadnih. Preštampano iz »Poljoprivrednog pregleda« — Sarajevo, br. 11—12 god. 1960.

DR. J. KOVAČEVIĆ
Institut za istraživanje tla
Zagreb, Kačićeva 9

OSVRT NA 130 GODIŠNJICU PROIZVODNJE I PROMETA SJEMENA KULTURNOG BILJA U HRVATSKOJ

Krajem septembra 1828. god. prof. Michael Kunitsch je objavio u svjetskim razmjerima tada vodećem vrtlarsskom časopisu »Allgemeine Garten Zeitung« (VII, N° 23 8. VI 1829) članak o osnivanju trgovine sa sjemenom kulturnog bilja i vrta u Zagrebu — Naslov članka »Novoosnovani vrt gospodina Cajetana Schröfla i njegova trgovina sa sjemenjem«.

Vrt je osnovao bivši biskupski vrtlar Cajetan Schröfl. On je kupio jedno zemljište u Ilici uz bivšu Margaretsku ulicu. Kupljeno zemljište je bilo zapušteno sa dvije šljive.

Vrsni vrtlar, kako doznajemo iz Kunitschevog članka, uredio je vrt za potrebe proizvodnje sadnica drveća, voća i ukrasnog bilja. On je u vrtu ne samo proizvodio sadnice nego i razno sjeme — povrća, cvijeća, pa i ostalog bilja.

Uz vrt, kako je vidljivo, Schröfl je uredio i trgovinu sa sjemenjem kulturnog bilja. Znatno dio sjemena s kojim je C. Schröfl trgovao, on je uzimao, odnosno proizvodio u svome vrtu. No i znatan dio sjemena naručivao je izvan Hrvatske, te sa svojim sjemenom prodavao stanovnicima Zagreba, okolice, pa i cijele Hrvatske.

Kunitsch navodi slijedeći sortiment sjemena, koje se je prodavalo u Schröflovoj trgovini: 1) 6 sorta karfiola, 2) 8 sorta kupusa, 3) 4 vrste kolerabica, 5) 5 vrsti kupusa, 6) 10 suvrstica repice, 7) 11 suvrstica cikli, 8) 17 vrsti lukova, 9) 7 vrsti vrtnih korenjača, 10) 15 salata, 11) 28 razne vrste začina i ljekovitog bilja, 12) 13 povrtnih vrsta sa mesnatim plodovima, 13) 10 raznih lepirnjača, 14) 3 vrste artičoka, 15) 2 vrste stočne repe, 16) 7 vrsta raznih zeljanica za ishranu stoke, 17) 110 vrsti raznog cvijeća i ukrasnog bilja uopće.

Kunitsch napominje, da je Schröfl bio vrlo stručan ne samo u trgovini, nego i u proizvodnji sjemena. Njegovo sjemenarstvo stajalo je na zamjernoj visini, kao odgovarajuća poduzeća u Beču, Pešti ili Bratislavi (Pozunu).

Dr J. Kovačević
Zagreb, Kačićeva 9.

POLAK E.: Povrtlarstvo. I. Opći dio. Str. 236. Zagreb, 1959.

Pod povrtlarskim kulturama je kod nas 221.921 ha sa 14.033.348 mtc. proizvoda. Vrijednost povrtlarskih proizvoda iznosi 4.5% od ukupne poljoprivredne proizvodnje. Kod nas povrtlarstvo ima sve uvjete da se snažno razvije u skladu s cjelokupnim našim razvitkom.

Jedan od važnijih faktora unapređenog povrtlarstva su kadrovi viši, srednji i niži. Autorica kao nastavnica na Poljoprivrednom fakultetu napisala je prvi naš domaći udžbenik o općem povrtlarstvu za studente agronomije. Kod nas je napisano nekoliko općih knjiga o povrtlarstvu, ali one su rasprodane, a napisane u drugim uslovima i za druge potrebe. Autorica u uvodu obećava, da će napisati i izdati drugo izdanje skripata specijalnog dijela. Na taj način naši studenti i ostali imat će potpuno suvremeno povrtlarstvo.

Ovo »Povrtlarstvo« se sastoji iz 15 poglavlja (I, III i IV) napisala je i ustupila za ovaj udžbenik Dr P. Pavlek, sveuč. docent).

U prvom poglavlju izneseno je ekonomsko i sadašnje stanje našeg povrtlarstva. Drugo obrađuje povrće kao hranu, a u trećem su izneseni proizvodni rajoni naših najvažnijih povrtlarskih kultura. U četvrtom poglavlju autorica iznosi elemente u vezi osnivanja povrtljaka: tržište, klima, tlo, gnoj, voda i radna snaga. Od petog do zaključno sa desetim poglavljem iznesena je agrotehnika: rigolanje, sjetva i sadnja, gnojidba, plodored i navodnjavanje.

U povrtlarstvu važni su radovi u vezi borbe protiv štetočinja i korova. Ovi problemi su izneseni u jedanaestom poglavlju.

U ostalim poglavljima je obrađena berba, pakovanje i otprema povrća, čuvanje i spremanje povrća preko zime, sjemenarstvo i uzgoj ranog povrća. Osobito je brižno obrađeno zadnje poglavlje — uzgoj ranog povrća. Za naše prilike je obrađeno — »Sjemenarstvo«.